

de bres

Bericht van de voorzitter

Jemig!

IVN Vecht en Plassengebied laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond en belangrijk natuur is. Dat doen we d.m.v. natuuractiviteiten, cursussen, projecten en campagnes. Zelf leren en doen staan centraal. Zie ook <https://www.ivn.nl/afdeling/vecht-en-plassengebied>

De Bres is het tijdschrift voor de leden en donateurs van de IVN afdeling Vecht en Plassen-gebied. Wij zijn actief in het gebied aan weerszijden van de Vecht met daarin de plaatsen Utrecht, Leidsche Rijn, Vleuten-de Meern, Maarssen, Breukelen, Loosdrecht en Loenen. Dit is een gevarieerd landschap met een rijke natuur. In het gebied organiseren wij wandelingen, lezingen en cursussen. Op deze manier proberen we mensen zoveel mogelijk van het landschap te laten genieten en te laten ervaren hoe bijzonder de natuur is.

Nog geen lid? Ontdek de natuur met het IVN! Bovendien steun je als lid ons werk. Wij willen voor iedereen de natuur dichterbij brengen. Ook voor wie het niet vanzelfsprekend is, zoals ouderen, chronisch zieken en kinderen. Jouw lidmaatschap helpt daarbij.

Vanaf €25,- per jaar ben je al lid, meld je aan via de website <https://www.ivn.nl/steun-ivn/word-lid>

Heb ik net in de vorige Bres bij mijn vertrek als voorzitter van onze edele vereniging een ontroerende afscheidsrede geschreven, ben ik nu weer terug als interim-voorzitter van dezelfde vereniging. Euh... dat was eigenlijk niet de bedoeling!

De bedoeling was dat er op de ALV eind april spontaan iemand van jullie, beste lezers, zou opstaan en zou roepen: "Ja, dat lijkt me wel gaaf, voorzitter van IVN V&P!". Want dat is ook hartstikke gaaf. Maar het bleef oorverdovend stil ... Dus bij gebrek aan beter heb ik een jaartje bijgetekend, hoewel ik het van mijn cardioloog toch echt een beetje kalmer aan zou moeten doen. Nou ja, we zien wel waar het schip strandt.

Ik maak me geen illusie over mijn eigen onmisbaarheid, dus noch jullie, noch ikzelf hoeven daar wakker van te liggen. Waar ik wel wakker van lig, is het gegeven dat we ook voor Truus (die na haar tweede bestuurster mijn statutair is teruggetreden als secretaris) geen opvolger hebben kunnen vinden. Een vereniging zonder voorzitter kan best een tijdje redelijk doordraaien, maar zonder secretaris gaat het snel mis. We hebben gelukkig Anneke aan boord gehaald; zij neemt voorlopig een aantal secretariële taken op zich en

wat er overschoot hebben we onderling verdeeld. Maar dat is lapwerk; er moet de komende tijd in het bestuur echt iemand bij, die de complete rol van secretaris invult. En – reclame – ook dat is een hele gave rol. Als secretaris ben je de onmisbare – die wel! – spin in het web. Je ziet (bijna) alles langskomen wat er speelt binnen en rondom onze vereniging en leert heel veel leuke mensen kennen.

Dus: voel je je betrokken bij IVN Vecht en Plassengebied, is een nette administratie jouw ding en kun je goed opschieten met mensen en computers? Meld je aan! En het leuke is: voor deze belangrijke rol hoef je geen gidsopleiding gevolgd te hebben, hoef je geen lid van een werkgroep of kenner van flora en fauna te zijn en zelfs geen regelmatige deelnemer aan onze excursies. Je hoeft op dit moment niet eens lid te zijn, want dat is gauw genoeg geregeld. Betrokkenheid bij onze vereniging, affiniteit met administratie en gevoel voor collegiaal bestuur zijn genoeg. Ben of ken je zo iemand? Stuur me meteen een berichtje (email adres achter op deze Bres). Ik zit vol verwachting achter mijn laptop (kandidaat-voorzitters zijn uiteraard ook welkom).

Groeten,

Hans van Loenhoud

Ekster

Een dief, vernier van gewassen, moorddadig rover van nesten van onschuldige zangvogels. Een gangster die van bling-bling houdt en onze zilveren theelepeltjes en sieraden steelt. Dit slechte imago kleef al tijden aan de Ekster, maar is dat terecht? Of is er toch iets positiefs te vinden in die pedante vogel met zijn opvallende zwart-witte pak?

In het Nederlands urbane gebied zijn vijf soorten kraaiachtigen te vinden, nl. de Ekster, Gaai, Kauw, Zwarte Kraai en Roek. Kraaiachtigen zijn meestal zeer opvallend en luidruchtig aanwezig. Regelmatig wordt geopperd dat ze in aantallen toenemen en dat ze nesten van zangvogels uithalen. Maar uit de gegevens van het Meetnet Urbane Soorten (MUS) blijkt dat Gaai en Zwarte Kraai juist licht afnemen in aantallen, de populatie Kauwtjes stabiel is en alleen de Ekster licht toeneemt over de periode 2007-2025. Eksters zijn qua voedsel typische generalisten en eten zaden, bessen, fruit, maar ook insecten, aas, kleine zoogdieren, jonge vogels, eieren en afval staan op het menu. In de winter heeft plantaardig voedsel de overhand, en in het zomerhalfjaar ongewervelden. Onderzoek in agrarisch cultuurlandschap in Utrecht door middel van veldwaarnemingen en maagonderzoek heeft laten zien dat door het jaar heen het menu vooral bestaat uit insecten en andere ongewervelden, vruchten en plantaardig materiaal, terwijl het aandeel vogels minder dan 1% is. Studies in Engeland en Praag laten vergelijkbare resultaten zien, met het enige verschil dat in Praag meer door mensen veroorzaakt voedsel (afval) werd gevonden. Kortom, op basis van deze studies is te concluderen dat de veronderstelling dat Eksters veel jonge zangvogels eten niet terecht is.

Daarnaast werd in een uitgebreide literatuurstudie in 81% van de gevallen geen negatief verband gevonden tussen het voorkomen van kraaiachtigen, en aantallen of broedsucces van andere soorten vogels. En als er al zulke effecten bestonden, was dit vaker het geval bij andere kraaiachtigen dan bij Eksters. Aan de andere kant kan de

aanwezigheid van kraaiachtigen juist positief zijn voor andere vogels; ze fungeren als (zeer) luid alarm als er een huiskat of roofvogel in de buurt is. Het is bekend dat Eksters reuze nieuwsgierige vogels zijn die direct op onderzoek gaan als hun oog op iets nieuws valt. Vooral blinkende voorwerpen zouden hun aandacht trekken en ze zouden alles stelen wat ze voor de snavel komt. Deze folklore inspireerde Rossini tot de opera *La Giza Ladra* (*De stelende ekster*). Maar niets is minder waar. In een wetenschappelijk onderzoek aan de Universiteit van Exeter (spreek uit: Ekster!) maakten Eksters in maar 2 van de 64 testen contact met een zilveren ring, om die beide keren direct weg te gooien. Conclusie: "Geen enkel bewijs dat Eksters worden aangetrokken tot glimmende voorwerpen". Ook deze veronderstelling kan dus naar de prullenbak verwezen worden. Maar dat Eksters zeer slim zijn heeft wetenschappelijk onderzoek ondertussen duidelijk aangetoond. De Duitse psycholoog Helmut Prior liet Eksters de zgn. 'spiegeltest' doen, een test die tot nu alleen door intelligente zoogdieren zoals mens, chimpansee, olifant en dolfijn met goed gevolg is afgelegd. In die test gaat het om zelfbewustzijn: is een dier in staat is tot spontane herkenning (dus zonder training) van het eigen ik? Daarbij moet een dier een op z'n lichaam aangebrachte stip herkennen door naar zijn spiegelbeeld te kijken, met als reactie het verwijderen van die voor het dier onbekende stip. Deze test is ook op vogels uitgetoetst, en tot nu is de Ekster die enige die dat lukte. De Eksters werden met een geel plakkertje op hun zwarte keelveren voor een spiegel gezet, en bleven

met hun poot krabben tot het plakkertje was verdwenen. Ze krabden nooit zo lang en zo verwoed als er geen spiegel was om zichzelf in te zien, en ze negeerden een nep-merkten, een zwart plakkertje op hun zwarte keelveren.

Tja, misschien is het tijd om ons beeld van de Ekster te herzien. Niet een moordzuchtige gangster, die zangvogels (letterlijk) het leven moeilijk maakt en onze theelepeltjes steelt, maar een uitbundige slimme vogel, die luidruchtig zijn leven leidt, in harmonie met zijn omgeving. En ons ook vaak laat lachen (mij in ieder geval wel).

Hoe gaat het verder met de Ekster? Die heeft wel degelijk natuurlijke vijanden, zoals Sperwer, Buizerd, en de vos. En in het stedelijk gebied zijn predatoren als de Slechtvalk, Havik maar ook de steenmarter relatieve nieuwkomers. We zullen zien wat dat allemaal voor de Ekster gaat betekenen in de toekomst.

Annelies Speksnijder

Bronnen:

Jan Schoppers (2025). Eksters onterecht ongeliefd. SOVON nieuws December 2025, pp 10-11
Henk Leenaers (2025) De ekster. De Kruisbek jaargang 68, nr. 5, November 2025

Frans de Waal (2016). Zijn we slim genoeg om te weten hoe slim dieren zijn? Uitgeverij Atlas Contact

P.S. Frans de Waal, bioloog en gedragswetenschapper, heeft vele mooie en heerlijk leesbare boeken over sociaal gedrag bij dieren geschreven. Helaas is hij in maart 2024 overleden.

https://nl.wikipedia.org/wiki/Frans_de_Waal

Foto: Adri de Groot

Een aanloop naar het 50-jarig bestaan van IVN Vecht & Plassengebied in 2027

Deel 2: het 25-jarig bestaan

De afdeling was met 250 leden en donateurs springlevend, aanleiding om het 25-jarig jubileum groots te vieren, zo schreef de jubileumcommissie bestaande uit Erik Broeke en Marijke Zoetelief. Het IVN (Instituut voor Natuureducatie) is een landelijke organisatie die bestaat uit zelfstandige IVN-afdelingen. Wat hen bindt is de wens om mensen kennis bij te brengen over hun natuurlijke omgeving en het milieu. Duurzaamheid is daarbij een sleutelbegrip en er wordt daarom veel aandacht besteed aan de ontstaansgeschiedenis van de omgeving. Natuur, landschap en cultuur zijn daarbij niet los van elkaar te zien. We doen dit door het organiseren van excursies, lezingen en cursussen waaronder de gidsenopleiding en de natuurcursus, de uitgave van ons verenigingsblad en speciale uitgaven.

Het gebied waar we in die tijd actief waren strekte zich uit van de stad Utrecht naar de voormalige gemeenten Vleuten-De Meern, Maarssen, Breukelen, Loenen en Abcoude. Een gebied met water, oeverwallen, komklei, veen, veenklei en een randje dekzand langs de Heuvelrug. Een landschap gevormd door mensen die zich door de eeuwen heen lieten leiden door natuurlijke omstandigheden. De excursies vinden plaats op landgoederen langs de Vecht, rond kastelen (zoals Gunterstein), parken, het weidegebied en in het veen- en plassengebied. Met thema's als bomen, paddenstoelen, planten (waaronder stinzenplanten), waterleven, uilen, vleermuizen, watervogels, vlinders en altijd in relatie tot de omgeving en het milieu. Voor kinderen zijn er natuurbelevingstochten, zoals in het tovenaarsbos op Gunterstein.

Ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum werd op zaterdag 2 november 2002 een speciaal programma samengesteld. Door de goede contacten met Jhr. Quarles van Ufford konden we

voor het middagprogramma terecht op het Landgoed Gunterstein in Breukelen. De receptie vond plaats in de Gobelinzaal van het kasteel waar de IVN-afdeling Vecht & Plassengebied in 1977 werd opgericht.

Foto 1 Harrie Pelgrim die als een toreador de gasten de weg wijst.

Foto 2 De gastheer en gastvrouw Quarles van Ufford.

Op de foto's in de feestgids staan de gastheer en gastvrouw Quarles van Ufford, Jan Wolters, Harrie Pelgrim, Lolke Stelwagen, Willemien Valewink, Hanni Meulemans, Marijke Zoetelief, Adrie van Dijke, Bert van der Tol, Dries Klooster, Erik Broeke, Prins Willem Alexander met een IVN-kinderdelegatie in het kader van het World Water Forum, Henk Dekker en Willem de Rijk.

Het programma:

14.00 – 14.45 receptie in de Gobelinzaal van Gunterstein

15.00 – 17.00 publieksexkursie in binnen- en buitentuin

17.00 – 17.30 borrel/koffie in het huis

18.30 diner bij restaurant Zuster Francina in Maarssen

De Commelinhof

In 1992 werd een bosachtig stuk in het westelijk deel van park Vechtenstein in Maarssen door de gemeente in beheer gegeven aan de Werkgroep Milieu Maarssen. Onder de bezielende leiding van Jan en Joke Wolters werd het terrein ingericht als tuin met meer

dan 500 soorten planten, met name stinzenplanten. Toen Jan en de andere leden van de werkgroep aangaven vanwege hun leeftijd de Commelinhof niet langer te kunnen onderhouden, kwam op advies van Erik Broeke het IVN in beeld. Het beheer van de tuin is sinds die tijd door de gemeente overgedragen aan de IVN-werkgroep Commelinhof. De naam Commelinhof verwijst naar de botanicus Johannes Commelin (1629-1592). Zijn dochter Cornelia woonde omstreeks 1683 met haar echtgenoot Lucas Hondius op Vechtenstein. Commelin zal daar geregeld te gast zijn geweest en zijn kennis ter verfraaiing van de buitenplaats hebben ingezet.

verwelkomd worden. Een aantal waar de hof met zijn smalle paden niet op berekend was. De gemeente was daar gevoelig voor en gaf daarop toestemming voor uitbreiding van de Commelinhof. Annemiek Steffers-Bakker van Maakwerktuinen heeft daarop in 2014 een prachtig ontwerp gemaakt, dat de afgelopen jaren is uitgevoerd: het hek werd verplaatst, de paden verbreed en geschikt gemaakt voor rolstoelen. Tot drie jaar terug werd de hof nog ontsierd door een aftandse schuur die door de kinderboerderij werd gebruikt als opslagplaats. Nadat de kinderboerderij een vervangende opslagruimte kreeg kon de schuur gesloopt worden.

het gras verwijderd, de bollen verspreid, woekeraars zoals Armbloemiglook, Daslook, Zevenblad en Fluitenkruid moeten in toom gehouden worden. Op de lege plekken die zo ontstaan kunnen mieren de zaden van uitgebloeide stinzensoorten verspreiden door ze mee te nemen naar hun nest. De zaden bevatten een zogenaamd mierenbroodje, een oliehoudend en koolhydraatrijk aanhangsel waar mierenlarven van smullen. Het is geen toeval dat stinzenplanten in de Vechtstreek zo talrijk zijn. De grond moet kalkrijk, humeus en luchtig zijn en rivierklei bevat veel kalk.

De werkgroep Commelinhof bestaat uit Minke Schreuder, Pien Jansen, Elke Rabé, Jan van Schooten, Bernadet Sijmons, Reint Dragt en Terenia de Reus en is wekelijks in de tuin aan het werk. Zij worden één dag per maand ondersteund door leden van het IVN, net als tijdens landelijke activiteit zoals NL-doet. Houd je van tuinieren dan nodigen we je uit om de werkgroep te komen versterken, je leert dan voldoende alles over stinzenplanten.

Bernadet Sijmons

Nadat Bernadet twee of drie keer de groencursus - tegenwoordig de natuurscursus - gevolgd had meldde ze zich aan voor de Natuurgidsenopleiding. Dat leek haar leuk al had zij naast haar werk en gezin genoeg te doen. Ze vond het een leuke opleiding waar ze veel van geleerd heeft. Als 4-seizoenen project koos ze voor het Essenhakhout in het oostelijk deel van park Vechtenstein. De keuze was niet geheel willekeurig; haar opa en oma woonden langs het Zandpad aan de Vecht in Breukelen en hadden daar percelen met griendhout. Tegen het einde van de opleiding vroeg Erik Broeke haar om in de Commelinhof te komen werken. Daar heeft ze toen goed over nagedacht, want zo iets doe je voor langere tijd. Planten hebben haar belangstelling en ze vindt het heerlijk om in de grond te wroeten, maar ze weet ook dat het bij zo'n tuin om continuïteit gaat. Voorwaarde is wel dat je samen lekker bezig bent.

Jaap Stavenuiter

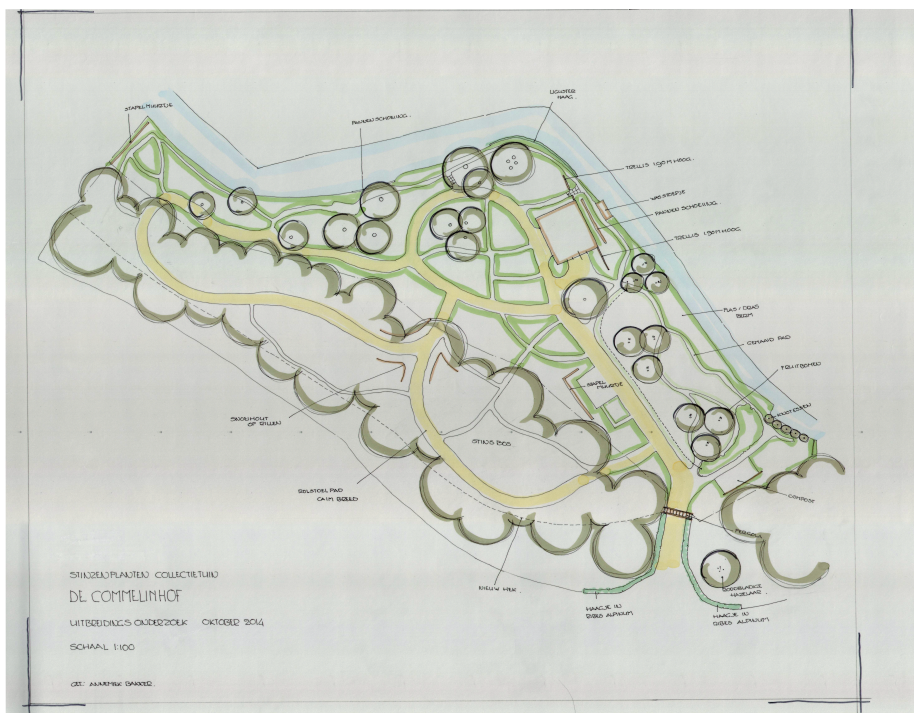

Foto 3 Ontwerp Commelinhof door Annemiek Steffers-Bakker, oktober 2014

Erik Broeke

Erik volgde een opleiding bosbouw aan de Hogeschool Larenstein. Omdat hij vond dat hij te weinig kennis van plantensoorten had, volgde hij daarop in de jaren 1991/1992 de IVN-Natuurgidsenopleiding. Dat deed hij samen met Harrie Pelgrim, Wim Baas en Lolke Stelwagen. Van 1996 tot 2002 was Erik bestuurslid en later voorzitter. In die functie volgde hij Lolke Stelwagen op. Erik was jarenlang actief in de Commelinhof.

Sinds de hof tijdens het stinzenplantenseizoen op zondagen werd opengesteld kon er elk jaar een toenemend aantal bezoekers

stinzenplanten zijn bosplanten met knollen, bollen of wortelstokken, die de planten energie leveren zodat ze vroeg in het voorjaar in bloei kunnen komen, voordat de bomen in blad komen. Het is de bedoeling dat de perken met grote aantallen Sneeuwkllokjes, Winterakonieten, Krokussen, Kievitsbloemen, Boshyacinten, Narcissen, Daslook enz. in bloei komen zodat de tuin als het ware van kleur verschiet. Dit jaar was dit het geval met de Sneeuwkllokjes die de tuin wit kleurden. Zo kon je er van de Sneeuwkllokjes alleen al zes soorten vinden: Gewoon sneeuwkllokje, Groot sneeuwkllokje, Geplooid sneeuwkllokje, Dubbel sneeuwkllokje en Kaukasisch sneeuwkllokje.

Een tuin heeft onderhoud nodig, de perken moeten geschoond worden,

In 2003 heeft beeldend kunstenaar Marcel Blekendaal de polderwachter in het Hollandse landschap geïntroduceerd. Een boswachter zonder bos, maar met weilanden. De polderwachter maakt wandelingen in de polder, op klompen, met een polsstok. Als "beeldend kunstenaar" werkt hij aan de verbeelding van de polder. Niet met objecten, niet met schilderijen, maar met spannende verhalen en af en toe een indrukwekkende gebeurtenis. Uw "beeld van de polder" zal na de wandeling nooit meer hetzelfde zijn. De polderwachter is een wandelend kunstwerk en vertelt verhalen. Geïntroduceerd door zijn maker om het landschap niet verder in te vullen met fysieke objecten. De polderwachter is even aanwezig, werkt aan een imaginair beeld en verdwijnt dan weer. Hij laat niets anders achter dan zijn voetstappen.

Het wolvenprotocol

Vorige week werd ik aangesproken op de markt: "heb jij 'm al gezien?" Ik wist niet meteen wie of wat ik gezien moest hebben. Het bleek om een wolf te gaan. Een wolf in het Vechtplassengebied. Of hij er ook daadwerkelijk was, of is, dat weet ik niet maar ik durf erop te wedden dat hij komt. En dan? Wat moet je doen? Wat moet je niet doen? Paniek? Waar is het wolvenprotocol?

Hier is het wolvenprotocol! Omdat ik het niet direct kon vinden op internet heb ik het zelf samengesteld met elementen uit het Handelingsprotocol wolven voor scholen in Drenthe, het walvisprotocol en uit een aantal ter zake doende kinderboeken.

U ziet een wolf (of misschien beter omschreven: u denkt een wolf te zien), dan is dit wat u moet doen. Stap één: laat (bij voorkeur door een deskundig dierenarts of specialist) vaststellen of u te maken heeft met een wolf.

In eerste instantie dacht ik: moet dat er wel bij, is dat niet logisch? Dat je niet iedere (letterlijke) buitenstaander gelooft op zijn blauwe ogen maar dat je luistert naar wat deskundigen ergens van vinden. Nu begrijp ik dat dat tegenwoordig lang niet zo logisch meer is. Dat kennis van zaken niet meer doorslaggevend is maar dat de stelligheid waarmee je iets beweert, het volume van je stem en de maat van je trekker ook bijdragen aan het

waarheidsgehalte van je beweringen. Ik raad het advies van een deskundige aan.

Check dus altijd of je te maken hebt met een wolf, een hond of een schaap. Laat bij twijfel het schaap blaten. Als uit de bol wol het geluid "bèh bèh" klinkt is het hoogstwaarschijnlijk een schaap. Als hij dat niet kan, dan kan het zijn dat je te maken hebt met een wolf in schaapskleren. Volg in dat geval de verdere stappen in dit protocol.

Blijf kalm en voorkom paniek. Ik raad aan hierbij direct de BOB-methode uit de 'Leidraad stranding levende grote walvisachtigen' oftewel het walvis-protocol in werking te zetten: Tijdens een strandingscrisis heerst vaak paniek en is het van belang om met betrokken partijen een duidelijke aanpak overeen te komen. Een veelgebruikte methode voor crisisbeheersing is de BOB-methode. BOB staat voor:

1. Beeldvorming. Wat zijn de feiten? Dat zijn dus eigenlijk de eerste twee punten uit dit protocol.
2. Oordeelsvorming. Wat proberen we te bereiken? Blijf kalm en voorkom paniek. Lijkt mij.
3. Besluitvorming. Wat gaan we doen? Ik denk het volgende:

Een wolf die op afstand voorbijloopt, is normaal gedrag en meestal ongevaarlijk. Wees echter gewaarschuwd als de wolf opeens tegen u begint te praten. Deze wolf is dan te veel gedomesticeerd en heeft menselijke trekjes gekregen. En u weet: een wolf is eng, maar het gevaarlijkste wezen op aarde is de mens.

(Noot aan de schrijver van dit stukje: volgende keer een protocol 'ontmoeting met vreemde mensen' schrijven).

Haal, indien van toepassing, het rode kapje van uw hoofd.

Houd kinderen binnen. Tenzij u al honderd keer heeft gevraagd of ze hun kamer op willen ruimen, ze constant proberen onder de afwas uit te komen of als ze tijdens het gamen door uw favoriete programma zitten te schreeuwen. Gooi in zo'n geval een stok de deur uit, duw het kind er achteraan, roep "zoek stok" en sluit de deur.

Ren niet weg bij het zien van een wolf.

Mocht de wolf onverhoopt toch uw schoonmoeder, oma of zes geitjes hebben opgegeten, haal dan de jager erbij. Snijd de wolf, terwijl hij slaapt, heel zachtjes open, haal de oma en/of de geitjes er uit (en eventueel ook de schoonmoeder), stop wat stenen in de buik van de wolf en naai hem weer netjes dicht.

Komt een wolf te dichtbij, maak jezelf groot en maak lawaai. Dat werkt zowel tegen een AZC als tegen een wolvenaaval. Blijf bij elkaar (helemaal als je alleen bent) en loop rustig achteruit. Pas op dat je niet struikelt. De wolf ziet dat als uitnodiging en denkt dan dat je met hem wil spelen. Wolven zijn over het algemeen niet goed in spelletjes spelen.

Ze kunnen niet goed tegen hun verlies. Wolven zullen waarschijnlijk buitensporig gewelddadig reageren. Zie wederom een overeenkomst met AZC-protesten.

Voer of lok een wolf nooit en ga hem niet achterna.

Ik geef toe: dit is een van de moeilijkste aanwijzingen uit dit protocol. Want hoe geef je nou een goed antwoord op de eerste vraag (of het een echte wolf is) als je hem niet van heel dichtbij hebt kunnen bekijken?

En hoe tof zou het zijn als je een haarscherpe (!) foto van de wolf op jouw Insta hebt staan? Dan moet hij wel eerst goed voor de lens komen. En even blijven staan. Toch voeren dus. Het meest eenvoudig is om hiervoor hondenvoer te gebruiken (Nu in de aanbieding bij de Albert Heijn: twee halen, één betalen). Als je wat ruimer bij kas zit kan je een stuk rauw vlees halen bij de slager. Uit de literatuur blijkt dat wolven gek zijn op lamsvlees. Maar u kunt natuurlijk ook uw schoonmoeder/ oma/ (klein-)kind inzetten. Houd rekening met de belichting en setting: een heldere maan op de achtergrond is een klassiek thema. Fotografeer bij voorkeur met tegenwind. Als de wolf u ruikt, bent u het haasje.

Bel 112 bij direct gevaar of als een wolf niet weggaat.

De polderwachter

Stop DE
OVERLAST!
sluit het AZC

Over stikstof

Deel 3: Te veel ...

In de vorige Bres lieten we in deel 2 van deze serie zien dat er een grote samenhang is in het voorkomen van stikstofverbindingen in ecosystemen. Bacteriën spelen in die samenhang een sleutelrol. In een ecosysteem houden zij samen met planten, dieren en schimmels een kringloop in stand die bekend staat als de stikstofcyclus.

Door menselijke activiteit kan deze kringloop verstoord raken, zodat bodemvruchtbaarheid, waterkwaliteit en biodiversiteit worden bedreigd. Een goed functionerende stikstofkringloop (Fig. 1) is in balans. De hoeveelheid stikstof die als ammonium of ammoniak vrijkomt door afbraak van dierlijk en plantaardig materiaal wordt door nitrificerende bacteriën omgezet in nitraat. Planten zetten dit om in plantaardige biomassa. Een teveel aan nitraat wordt door denitrificerende bacteriën omgezet in stikstofgas (N_2) en onttrekt naar de atmosfeer. Bij een tekort aan stikstofverbindingen in de bodem kunnen stikstofbindende bacteriën in wortelknolletjes dit tekort - gebruik makend van N_2 uit de lucht - in de vorm van ammonium weer aanvullen. Je vraagt je af wat er dan fout kan gaan.

De boel kan in het honderd lopen op het moment dat er op de een of andere manier extra veel stikstofverbindingen in het ecosysteem terecht komen.

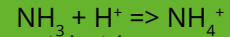
Een eerste oorzaak is *industrie en verkeer*. Overal waar sprake is van intensieve verbrandingsprocessen (zoals b.v. in verbrandingsmotoren of industriële toepassingen) kunnen N_2 en O_2 in lucht een chemische reactie aangaan tot stikstofoxiden (NO_x), dat via schoorstenen en uitlaten in de atmosfeer terecht komt. Daar reageren de stikstofoxiden met water (H_2O) en vormen salpeterzuur (HNO_3). Dit salpeterzuur komt via regenwater naar het aardoppervlak ('zure depositie') en veroorzaakt daar *verzuring* van bodem- en oppervlaktewater (zie Box 1). Dit richt in eerste instantie zuurschade aan bij veel levensvormen.

Een tweede oorzaak is de *landbouw*. *Intensieve veehouderij* waarin dieren uitsluitend in stallen leven en het voedsel niet op het bedrijf wordt geproduceerd, levert veel mest. Deze mest ondergaat bij opslag ammonificatie (zie Fig. 1) waarbij veel ammoniak (NH_3) geproduceerd wordt. Vervolgens wordt dit uitgestoten in de atmosfeer en verspreidt zich over grote afstanden voordat het via regenwater als ammonium in de

Box1. Zuur, base en pH

Een zuur is een stof die opgelost in water H^+ -ionen afsplitst. Voorbeeld: salpeterzuur (HNO_3). Dit valt in water uiteen in H^+ en NO_3^- . Een chemicus schrijft dan: $HNO_3 \Rightarrow H^+ + NO_3^-$

Een base is een stof die H^+ -ionen bindt. Voorbeeld: ammoniak (NH_3). Dit bindt aan H^+ en vormt het ammonium-ion:

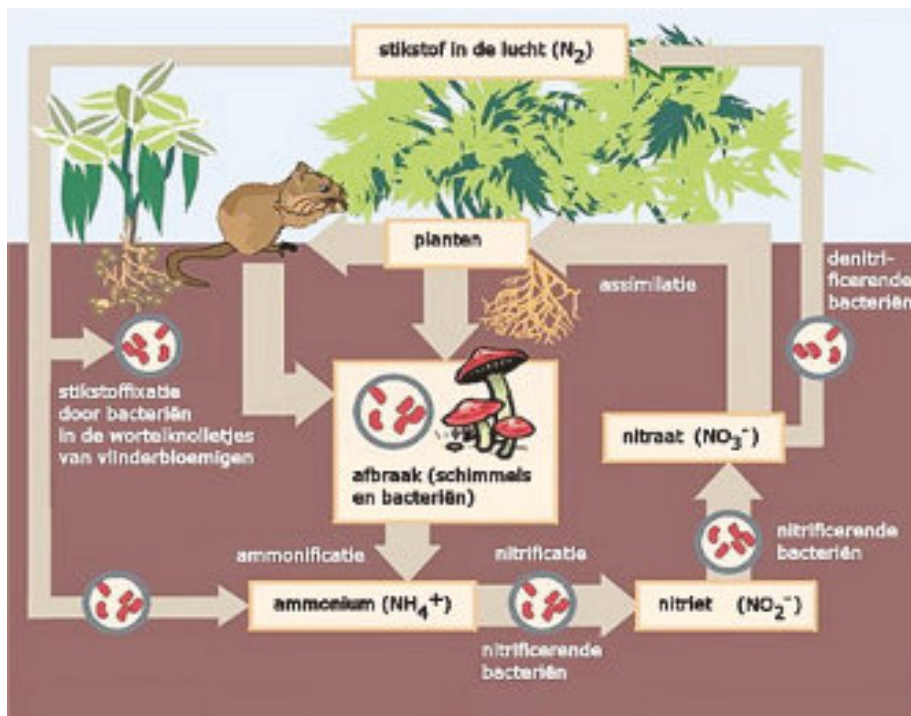
De aanwezigheid van zuren en basen in water hebben effect op de *zuurgraad* daarvan.

De pH is een maat voor de zuurgraad van een waterig milieu. De waarde kan variëren van 0 tot en met 14, en geeft aan hoe zuur of basisch een bepaald milieu is. Als de pH kleiner is dan 7 dan is dit zuur. Als de pH groter is dan 7 dan is dit milieu basisch. Als het een waarde heeft van precies 7 is het zuur noch basisch. Men spreekt dan van 'neutraal'.

bodem terechtkomt. Nitrificerende bacteriën zetten dit om in nitraat. Maar het vervelende is dat nitrificatie een verzurend proces is. De H^+ -tjes die aan het ammonium zaten worden door de bacteriën vervangen door O -tjes, en komen o.a. als H^+ -ionen vrij! Daardoor kan de pH van de bodem dalen. Zie onderstaand *reactieschema*, waarin de H^+ -tjes ter verduidelijking rood zijn gekleurd.

Het zal duidelijk zijn: als er onnatuurlijk veel ammoniak wordt uitgestoten komt dit uiteindelijk tot uiting in verzuring van de bodem. Het zuur worden van de bodem heeft als bijkomend effect dat mineralen zoals calcium, magnesium en fosfaat daardoor makkelijker oplossen in het bodemwater en uit de bodem wegspoelen. De bodem wordt dan dus minder vruchtbaar! Zelfs voor de fauna kan dit nare gevolgen hebben, getuige de jonge meesjes die niet overleven omdat hun pootjes breken door een tekort aan calcium, en verstoring van schelpaanleg bij slakken. Bovendien kan verzuring leiden tot het oplossen van in bodemdeeltjes aanwezige giftige (zware) metalen die het bodemleven en de wortelgroei verstoren. In het algemeen kunnen de meeste planten daardoor niet tegen een zuurgraad die lager is dan $pH = 6$, maar ook niet hoger dan $pH = 8$.

figuur 1. De stikstofcyclus (zie ook deel 2 in Bres jaargang 40, 2026 voor uitgebreide toelichting). Bron: wikimedia.org

Die hoge pH kan worden veroorzaakt als er extreem veel ammoniak wordt uitgestoten, in combinatie met een zuurstofarme bodem. Er treedt dan haast geen nitrificatie op. De hoge pH maakt dat een aantal essentiële mineralen zoals ijzer, onoplosbaar raken en daardoor niet meer ter beschikking zijn voor planten.

Bodemonvruchtbaarheid wordt in de landbouw als vanouds verholpen door het doelgericht bemesten van akkers en weilanden. Als stalmest verantwoord wordt toegepast kan de plantengroei de snelheid van het vrijmaken van de voedingsstoffen zoals nitraat, door bacteriën goed bijhouden. Maar bij overmatige bemesting of toepassing van te veel N-houdend kunstmest kunnen planten de opname van de overmaat nitraat niet meer aan, of remt de gevormde ammoniak de nutriënten opname. Veel plantensoorten overleven een dergelijke situatie niet en sterven af. Opeengevallen plaatsen worden ingenomen door minder gevoelige soorten die zullen gaan woekeren (b.v. brandnetel en braam, zie Fig. 2). Met negatieve effecten op de diversiteit van de flora als gevolg.

Figuur 2. Woekeren van stikstofminnende plantensoorten.

'Stikstofbramen' (foto: Koos Dijksterhuis)

Woekerende brandnetels Bert Bospad (foto: auteur)

Effecten op het oppervlaktewater: eutrofiering. Een teveel aan nitraat in de bodem spoelt via het bodemwater uit naar het oppervlaktewater en leidt tot explosieve groei van blauwgijsen en algen. Dit verschijnsel wordt *vermesting* of *eutrofiering* genoemd en is zichtbaar als 'waterbloei' (zie Fig. 3). Dit heeft nare gevolgen. De hoge dichtheid van deze fotosynthetische organismen leidt tot onderlinge afscherming van licht ('beschaduwing') zodat het in het water al een paar centimeter onder het oppervlak pikdonker is. De algen en waterplanten zijn daardoor overdag niet meer in staat tot voldoende zuurstofproductie. Omdat zowel waterplanten als algen s' nachts wel doorgaan met ademen, raakt de zuurstof op. Er treedt dan sterfte op van alle organismen die in het water leven, inclusief vissen, insecten en andere waterfauna. Alleen bepaalde anaerobe (niet-ademende) bacteriën zijn nog in staat om de dode biomassa af te breken. Er komen bij dat proces echter giftige stoffen vrij. Uiteindelijk resultaat: het water stinkt en is 'dood'.

Figuur 3. Waterbloei door cyanobacteriën

Foto : Stadt Iserlohn NRW

Zelf waarnemen. Door verhoogde stikstof uitstoot kan de samenstelling van de vegetatie veranderen. Je kunt dat zelf signaleren. Dat gaat het beste als je regelmatig dezelfde plekken bezoekt, en je in de loop van de tijd bepaalde soorten ziet verschijnen. Dit kunnen stikstof minnende planten of *nitrofieten* zijn: *bio-indicatoren* die wijzen op een verhoogd stikstofgehalte in de bodem. Vaak hebben ze in de loop van de tijd andere planten verdrongen. E.e.a. hangt af van de standplaats. Een beknopt overzicht zie je in Tabel 1.

Tabel 1. Karakteristieke nitrofieten en hun standplaats (bron: Wikipedia)

Standplaats	Karakteristieke nitrofieten
Bosranden en bospaden	brandnetel, bramen, groot springzaad, klein springzaad
Bemeste weiden	paardenbloem, veldzuring,
Akkerranden	akkerdistel
Bij nederzettingen en vuilnisbelten	gewone vlier, look-zonder-look,
Variabel	witte honingklaver, citroengele honingklaver, kleeftuig, kervel, melde, kruiskruis, berenklauw, kruldistel, tros-vlier, speerdistel, hondstong, hondsdrif, geel nagelkruis, muursla, heggen-rank, bitterzoet,

Als je als 'citizen scientist' waarnemingen wilt doen aan het oppervlaktewater is de EyeOnWater app en website een uitkomst (www.eyeonwater.org). Je fotografische meting, uitgevoerd met je mobiel, wordt naar een centrale server gestuurd, gevalideerd en opgeslagen, waarna deze zichtbaar is via de EyeOnWater website. Aan de slag dus!

Roon Bakels

Bronnen:
Wikipedia 'stikstofcyclus', geraadpleegd 16 dec 2025.
Smits, G., Waas, B., (2000) *Biologie voor jou VWO B2 deel 1*. Malmberg Den Bosch
Ridder, A., Van der Borch, K. (2015), *Basisboek Biologie 3^e druk*. Pearson Benelux.
Campbell, N.A., Urry, L.A., Cain, M.L., Wasserman, S.A., Minorsky, P.V., Orr, R.B., (2021), *Biology A Global Approach 12th Edition*. Pearson Education Ltd.
Wamelink, W. (2024) *Het stikstofweb*. Veen Media, Amsterdam.
Vroege Vogels (2018) <https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/artikelen/mezen-breken-pootjes-door-stikstof>

Wat voor weer

Heat dome

Wat is dat nu weer, een heat dome?

Grof vertaald is dat een bel warme lucht in de atmosfeer. In ons snel opwarmende klimaat komen we deze heat domes steeds vaker tegen. Vorig jaar o.a. in het westen van Canada en nu rond Pinksteren dit jaar bij ons. Het is een uitzonderlijk weersverschijnsel dat ontstaat in de groot hogedrukgebied met weinig uitwisseling van luchtmassa's uit de omgeving. Het is als een snelkookpan. De zon warmt de luchtmassa snel op en elke dag iets meer omdat de warmte kan niet ontsnappen.

Omdat in een hogedrukgebied sprake is van een dalende luchtmassa, wordt wolkenvorming tegengewerkt.

Bewolking ontstaat voornamelijk in opstijgende lucht. De zon krijgt de kans om de gehele luchtkolom van het onbewolkte hogedrukgebied enorm op te warmen. Omdat de luchtmassa daalt in het hogedrukgebied wordt alle verzamelde warmte in de luchtkolom warmte onderin nabij het aardoppervlak bij wijze van spreken samengeperst. Dit bevordert een extra temperatuurstijging. Test dat maar uit met een fietspomp. Door de samengeperste lucht met hoge druk in de pomp voelt deze warm aan.

Zo kan het tegenwoordig al vroeg in het seizoen (in dit voorbeeld mei) in het nieuwe klimaat al extreme zomerwarmte optreden met temperaturen die een eeuw geleden zelfs in juli/augustus nog ongewoon waren. Waar in het tegenwoordige klimaat maxima van rond de 19°C normaal zijn voor de laatste decade van mei

voor het midden van het land, kwamen de hoogste middagtemperaturen er nu rond afgelopen Pinksteren ruim 10 tot bijna 15°C bovenuit!

Waar gaat dit toe leiden? Dat het vaker gaat voorkomen is evident. Maar wat als dit nu eind juli, begin augustus gaat plaatsvinden; traditioneel de warmste periode van het jaar? Meteorologen van het commerciële weerbureau KachelmannWetter uit Zwitserland deden wat nattevingerwerk en stelden: we tellen 15°C op bij de gemiddelden en kijken waar we uitkomen. Nou dat wordt schrikken! Wellicht komen we uit op temperaturen van rond de 45°C voor minimaal een volle week met volle zon. De effecten zijn ronduit gevaarlijk. We mogen uitgaan van een UV-index van rond de 7 á 8, dus uit de zon blijven, anders wordt je binnen een kwartier levend gestoofd en zo rood als een kreeft. Hitteberoertes en zonnesteken zullen vaker optreden. Oversterfte van mensen met een slechte gezondheid, met name ouderen en hogere risico's voor jonge kinderen. En verder zijn onze huizen gebouwd voor kouder winters weer en daarvoor tegenwoordig ook goed geïsoleerd, maar voor hete zomers zijn onze doorzonwoningen niet geschikt. En als de warmte zomers tijdens een heat dome eenmaal in je huis zit, krijg je deze er ook niet meer zomaar uit. Buiten onaangenaam en ook binnen onaangenaam. Graag had ik een positieve afsluiter willen meegeven, maar kan hem niet verzinnen. Ik hoop jullie na een eventuele zomerse heat dome graag in goede gezondheid terug te zien. Fijne vakantie.

Ton Lindemann

Slakken en mossels in Nederland

Toen mijn lief nog in de schoenenzaak werkte, gebeurde het op een goede dag dat ze met haar baas en haar collega's uit eten ging bij een leuk restaurant in Leeuwarden. En terwijl ze gezellig keuvelend de soep aan het naar binnen werken waren, vroeg de baas of de dames de soep lekker vonden. Ja, de soep was heel lekker, apart ook. En of de dames wel wisten wat ze eigenlijk aten. Nee, dat wisten de dames niet.

"Slakkensoep....."

Ja. Dat had de baas beter niet kunnen zeggen.

Een leuk verhaal, al zeg ik het zelf. Ik moet daaraan terug denken terwijl ik de site <http://www.anemoon.org> bekijk. Deze pagina verhaalt van het Atlasproject Nederlandse Mollusken. Weekdieren dus. Laten we maar slakken zeggen. Landslakken, waterslakken en een paar zeeslakken. Als je bezig gaat met het meten van waterkwaliteit, dan kom je absoluut slakken tegen. Zeker als er lekker veel planten in de sloot groeien. Voor je het weet heb je een 5-tal slakken te pakken. Grote kans dat daar de Poelslak en de Posthoornslak tussen zitten. Maar het kunnen ook gemakkelijk nog 100 andere zijn Ja, ja!

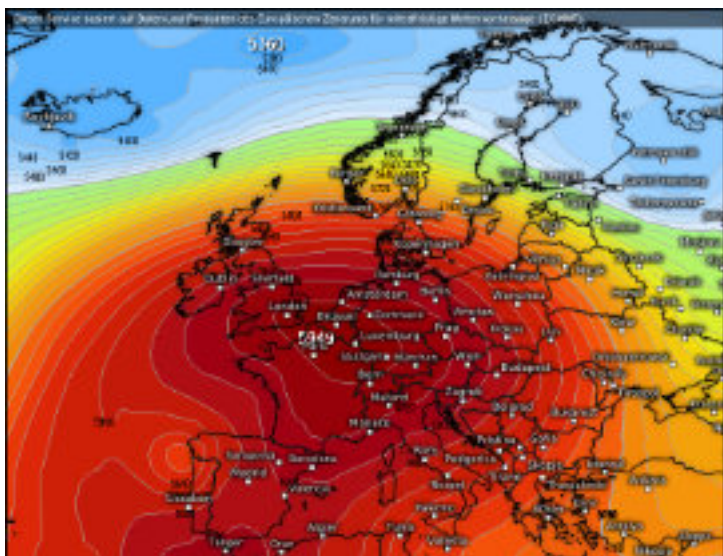
Wat een ongelooflijke nerd moet je wel niet zijn om je te gaan verdiepen in waterslakjes. Nou, en daar ben ik maar wat trots op. Want slakkenkijken is gewoon leuk! Zoveel vormen, zoveel kleuren. Zoveel namen ook. Best interessant om wat meer te leren. En dan moeten we ons maar beperken tot zoetwaterslakken en zoetwatermossels.

Zo moet je een Zwanenmossel nooit zomaar uitschelden voor Zwanenmossel, want er is natuurlijk best kans dat je een Bataafse Stroommossel in handen hebt. Niet te verwarren met de Bolle Stroommossel natuurlijk. Bestaat er wel zoiets als de Gewone Zwanenmossel? Kennelijk niet.... De site rept alleen over de Gerekte Zwanenmossel en de Platte Zwanenmossel. Die laatste komt wat minder vaak voor.

Wat te denken van de Smurfmossel! Zal wel blauw zijn met een wit petje.... Toch? Bijna goed. De vorm speelt zeker een rol. Het slakje heeft de vorm van een smurvenmutsje! Een soort kaphoornslak zouden onze Belgische vrienden zeggen.

En natuurlijk spreekt de Rosse Haar-mossel mij persoonlijk het meeste aan. Is ook erg zeldzaam....

Lolke Stelwagen

Heat dome
Tweede
Pinksterdag
25 mei 2026

Belevingen en belevenissen van vijf natuurgidsen in opleiding

Half januari 2026 startte de natuurgidsenopleiding van de afdeling Vecht en Plassengebied. Nu, half mei, praten we over onze ervaringen als cursist tot nu toe, over onze drijfveren en over hoe wij onszelf zien als natuurgids. Wij, dat zijn Carlo, Marian, Sofie, Petri en Klaas. Wat hier volgt zijn enkele zinnen uit dat gesprek.

“Enkele jaren geleden liep ik het Pieterpad en realiseerde ik me weer hoe mooi Nederland is. En dat ik vaker buiten wilde zijn. Ik ging meer om me heen kijken én meldde me aan voor de natuurgidsenopleiding. Leuk element van de opleiding is dat we vaak buiten zijn. Vergroten van soortenkennis is minder aan de orde dan ik gedacht had. Maar ik volg nu de basiscursus Flora van de FLORON. De IVN-opleiding is echt een gidsenopleiding, we gaan veel in op onze gidsvaardigheden. Ik wil leren kennis, enthousiasme en interesse voor de natuur over te brengen. Vooral bij jonge mensen. Dat we als mensen onderdeel zijn van de natuur.”

“Ik dacht altijd: als ik stop met binnen werken, wil ik buiten iets doen. Ik heb vrienden/vriendinnen die enthousiast IVN-gids zijn. Die vroegen mij: heb jij je al opgegeven? Ik ben dol op de natuur en hoop mijn liefde en enthousiasme over te brengen op anderen. Wat helpt is dat ik wat onderwijservaring heb. We zitten bij de opleiding met een groep leuke mensen met heel verschillende achtergronden. Iedereen brengt wat anders mee. Met elke excursie leer je wel weer wat en je komt op plekken waar je zelf niet zo gauw zou komen. Niet alleen nieuwe gebieden, zoals de Waverhoek, maar ook

nieuwe onderwerpen, zoals geologie. En je ziet dingen waar je niet op uit was. Verrassend is dat; je stelt je open voor het onverwachte. Open staan is een belangrijke kwaliteit van een gids. Voor wat je tegenkomt en voor je mensen waar je mee op pad bent. Ik hoop belangstelling te wekken, die uiteindelijk ook leidt tot verbeterd natuurbeheer en motivatie om beter voor de natuur te zorgen.”

“Ik kijk bewuster om me heen, neem er meer de tijd voor. Mijn zintuigen staan meer open, gericht. Ik zie nu al zo veel meer. Ook bij bijvoorbeeld het stukje lopen naar de supermarkt.”

“Als gids wil ik uitstralen: wees nieuwsgierig en vraag maar aan mij wat je wilt vragen.”

“Wat voor gids ik zou willen zijn? Ik heb in mijn studie biologie heel veel geleerd. Maar dat overdragen, wat ik graag wil, heb ik niet geleerd. Hier leer ik dat wel. De opleiding werkt inspirerend: hoe kan ik kennis overbrengen? En hoe kan ik kennis verbinden met mijn eigen leven en met het leven van anderen? Wat we leren gaat ook over mensen en mijn drang tot contact met anderen. De diversiteit in de cursistengroep helpt heel erg. We leren veel van elkaar. Werken met kinderen, dat lijkt me leuk. Ik heb nu ervaring met kinderen van 8-10 jaar, als Heuvelrugwijzer. Ik ga proberen om ook bij volwassenen de kinderlijke nieuwsgierigheid te prikkelen. Niet met een heel strakke structuur, maar met een paar kernpunten en zien wat er gebeurt en dan daarop inspelen. En dan hoop ik dat ze daarvan iets opsteken.”

“Ik ben opgegroeid met uitzicht op de Ooijpolder, dat is oude liefde en die is nooit bekoeld. Ik zie mezelf als activiste. Alles van waarde is weerloos. Ik vind het heel erg hoe slecht het gaat, maar geloof in de weg van de

verleiding. En met deze opleiding kan ik daar over leren. Natuur vind je dichtbij. En verder weg. Je komt op heel veel plekken en je raakt altijd met medecursisten in gesprek. Door gedeeld enthousiasme over de natuur. En ieder heeft zijn eigen aandachtspunten, dan leer je veel van elkaar. Ik wil dat mensen gaan zien wat ze zelf kunnen doen en wat ze zouden kunnen laten voor de natuur. Dat kunnen kleine dingen zijn, dingen die bij jezelf passen. Ik wil meer leren over de samenhang tussen alles in de natuur. Fijn dat ik door de opleiding ook zelf dingen kan uitzoeken, mijn eigen keuzes maken. Het past bij mij als gids dat ik nieuwsgierig ben naar mensen. Ga dan vragen stellen, en ontstaat het gesprek, waarin je kunt aansluiten en dingen kunt verbreden.”

“Mensen uitnodigen: kom maar, kijk maar. Interactie en samen verwonderen. Mensen prikkelen om preciezer en meer te kijken. En dan met elkaar daarover praten, over beleving en over vragen. Ik raak snel aan de praat met mensen en wil ze dan verleiden om stil te staan, om te kijken, te luisteren, te voelen. Mensen, en ik, genieten daarvan. Even het gevoel dat je leven iets rijker is geworden. Dat gun ik mensen. De intrinsieke waarde van in de natuur zijn. Voelen dat je daar onderdeel van bent. En dat je dan zelf dingen verder wilt onderzoeken.”

Natuur Gidsen Opleiding

Vecht en plassen *actief*

Natuur in huis

Ruim 60 bezoekers, trokken de Natuur in huis-bijeenkomsten dit jaar al in Breukelen en omgeving. En voor Utrecht, maar liefst ruim 75!

We sluiten zoveel mogelijk aan bij het seizoen. Zodat mensen die niet meer eenvoudig naar buiten kunnen, toch de natuur van dat moment kunnen ervaren. Dit nodigt uit tot verwondering, de zintuigen prikkelen, (natuur)herinneringen ophalen en gesprek. In maart en april namen we onder andere het volgende mee: voorjaarsbloemen (om aan te ruiken en om 'Tulpen uit Amsterdam' te zingen), kikkervisjes, spreeuwen en mossen. Maar ook een lied of gedicht over het seizoen (zie inzet) en een foto van een roodborstje, om samen 'roodborstje tikt tegen het raam' te zingen. Ook een mevrouw met afasie neuriede mee. Een greep uit een verslag, dat ook in de [VAR](#) verscheen:

Sonja heeft een opgezette spreeuw mee. Een donkere vogel? Nee — verrassing alom over de groene, blauwe en paarse glans van zijn zomerkleed. Met gemak roepen mensen het beeld op van zwermen spreeuwen die in mooie vormen door de lucht gaan en hoe ze 's avonds in de bomen lijken samen te drommen om al kwetterend de dag door te nemen. Een van de deelnemers herinnert zich hoe ze deze fruitpikkers vroeger wegjoegen door twee deksels tegen elkaar te slaan.

*Kom mee vlucht naar buiten toe
Want de zon is fel en de lucht weer mooi blauw
'k Heb ongeduldig gewacht op jou
De vogel zingt ik zing met 'm mee
En geniet van al het moois om me heen
Ik ruik de velden en de dauw
Honderd tinten geel en groen
Ik geef de warme zon een zoen
En ik bloei
Ik voel me rijk ik voel me vrij
Ja daar ben je weer
Ik heb d'r zo lang op gewacht
't Grijs maakte me bang
Dat is over godzijdank
Want 't duurde veels te lang
Het is hier zonder jou
Zo kil en grauw
Alles komt tot leven
Lente ik hou zo veel van jou*

Anouk - Lente

Door: Barbara Panhuijzen en Titia Kan

Werkgroep Commelinhof

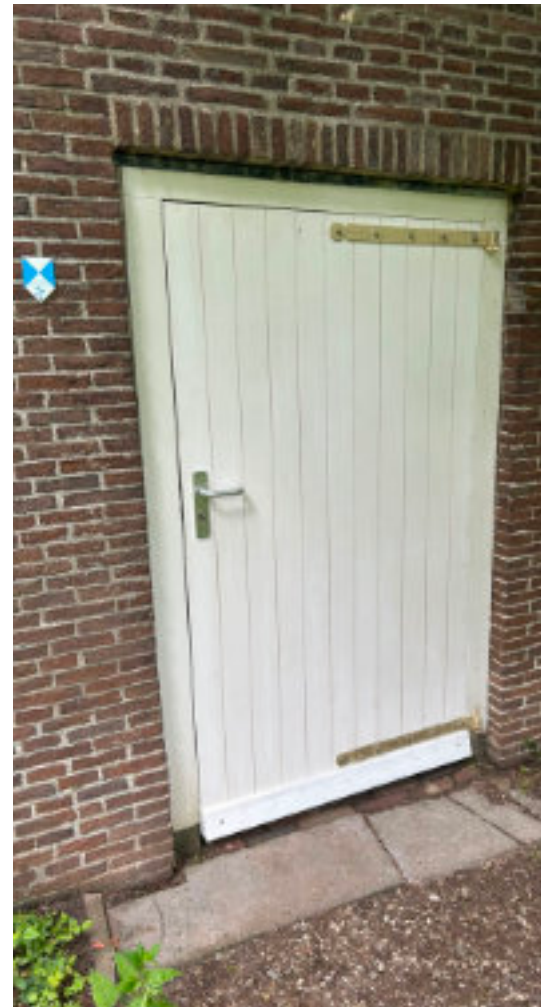
Tot 17 mei was stinzentuin de Commelinhof geopend voor het publiek. Veel mensen hebben de tuin bezocht en ervan genoten. Deze stond dit voorjaar weer volop in bloei en was een lust voor het oog. De nieuw aangeplante bollen zijn allemaal opgekomen, waarbij de bostulp het meest opviel. N.a.v. de uitzending van Binnenste Buiten op vrijdag 21 maart hebben veel mensen de tuin bezocht. Ook vanuit de buurt kwamen ze langs. Een schoolklas heeft o.l.v. de leerkracht de tuin verkend. De week daarop kwam een een van de kinderen met ouders om te laten zien wat ze hadden gedaan. De nieuwe insectengroep van onze IVN-afdeling heeft tweemaal de tuin bezocht om de insecten te inventariseren. Zeer bijzonder, want het waren er meer dan gedacht. In het totaal zijn ruim 450 mensen langs geweest.

We willen de IVN-leden die ons geholpen bij de zondagopening heel erg bedanken dat ze dit jaar ook weer present waren. Als je de tuin nu ziet, is het een groene oase. Door het weer is de tuin uitbundig gegroeid. We doen ons best op de vrijdagochtend om het bij te houden, maar helaas dat lukt niet helemaal. Vandaar dat we extra werkdagen hebben ingepland in de

hoop dat er nog andere mensen ons konden helpen. Helaas is dat niet het geval op een enkeling na. We blijven doorgaan met deze extra werkdagen. De volgende is op zaterdag 20 juni van 10.00 tot 13.00 uur. In de maanden juli en augustus houden we een zomerstop. En dan in september gaan we weer door, dus ook dan ben je van harte welkom om mee te helpen in onze mooie tuin.

Tenslotte: in de afgelopen week zijn er werkzaamheden aan het tuinhuisje geweest. De buitenkant is gereinigd en opnieuw gevoegd waar nodig. De deur wordt vervangen en dan resten er alleen nog de kozijnen. Deze worden vervangen en in de oorspronkelijke kleuren geschilderd

Minke Schröder-Baron

Vecht en plassen *actief*

Verslagje publieksexcursie 'Ontdek het Noorderpark' op 26 april 2026

Een excursie van de werkgroep Geopark en Stadsnatuur. Op de dag voor Koningsdag gingen we in de Gagelpolder op zoek naar het oranjetipje. En onze zoektocht werd beloond! Ze dwarrelden van pinksterbloem naar

pinksterbloem. En we hebben zelfs het oranje eitje gevonden. Tijdens onze tocht door dit gebied hebben we verhalen gehoord over de geologische ontstaansgeschiedenis en het cultuurhistorisch gebruik van dit veenlandschap. Dit Vecht-plassen gebied is onlosmakelijk verbonden met de Utrechtse Heuvelrug, wat vooral zichtbaar wordt in de waterhuishouding. Het kwelwater in dit gebied komt vanuit de Heuvelrug. Voor het ontstaan van dit gebied is het plantje veenmos van grote betekenis geweest. Mede door

dit plantje kon hier duizenden jaren later goed turf gestoken worden. De polder dankt haar naam aan de lekker ruikende struik gagel, een plant die gebruikt werd om bier te brouwen en ook nu weer in een aantal Utrechtse bieren wordt gebruikt.

O ja, er is ook nog een moord opgelost: door het bestuderen van de veren op de plaats delict kon vastgesteld worden dat deze vogel door een roofvogel en waarschijnlijk een vos is verorberd.

Vecht en plassen *actief*

Sterreschans

Tweemaal wandelden we een korte wandeling in Sterreschans, nl. op 22 maart en 17 mei 2026.

Er bloeiden veel bomen en struiken in het Parkbos op klei in Engelse landschapsstijl.

De zoon van Doude van Troostwijk wilde er weer een park van maken zoals het was in de tijd van de aanleg door Zocher.

Tezamen met de aangrenzende buitenplaatsen Rupelmonde en OverHolland vormt Sterreschans de laatste overgebleven landgoederen van de zogenaamde Mennistenhemel, de historische benaming van de rij buitenplaatsen aan de Vecht, waarvan de eigenaars Mennisten (Doopsgezinden) waren.

Vegetatie: Eiken, Beuken, Populieren Essen en Essenhakhout. Er zijn veel Sneeuwkllokjes, Kievitsbloem, Italiaanse aronskelk - nu in bloei - en Donkere ooievaarsbek (de treurende weduwe).

Grotendeels bestaat de vegetatie uit soorten behorende bij een parkbos met Stinzenflora.

Opvallend waren zeker drie Anna Paulownabomen, genoemd naar Prinses Anna Paulowna, dochter van Tsaar Paul I van Rusland en echtgenote van Koning Willem II der Nederlanden.

De eerste exemplaren zijn via Japan uit China ingevoerd; deze boom groeit snel uit zaad op.

Ook zagen we de Judasboom in bloei; de kroonbladeren werden vroeger van de bloem afgetrokken en gebruikt om salades te zoeten, suiker was toen nog zeldzaam.

De Boerenjasmijn bloeide uitbundig, de Kerspruim is in de lente de eerst bloeiende boom.

De Mispel bloeide, zo rot als een mispel, de vruchten zijn pas na vorstinwerking eetbaar.

Olijfwilg, Meloenboom, Zelkova, de Kaukasische, Japanse of Chinese? Kinineboom, Epaulettenboom, Toverhazelaar, Kornoelje, allen in bloei, en aan een vijver stond een prachtig bloeiende

Zakdoekjesboom. De Sneeuwbal bloeide en vele Magnolia's nu in blad.

De Westerse levensboom, een Thuja, de eerste boom uit Amerika die omstreeks 1539 in Europa

geteeld werd. We eindigden met de Paw Paw een bijzondere winterharde fruitboom, die oorspronkelijk uit Noord-Amerika komt. In ons klimaat groeit hij vaak uit tot een flinke struik of kleine boom van zo'n 3 tot 6 meter hoog. De vruchten worden ook wel prairie banaan genoemd.

In het Fort van Nieuwersluis dronken we koffie en zagen nog twee kunstenaars van de Kunstronde Vecht en Plassen.

Willemien Valewink.

Wandelgroep

Dit jaar hebben we de wandelgroep in tweeën gesplitst, één groep die in de oneven maanden een korte wandeling maakt en één groep die in de even maanden een langere wandeling maakt. Dit bevalt goed, de deelnemers van de groepen bestaan wel voor een groot deel uit dezelfde mensen.

In februari maakten we de NS-wandeling van Baarn naar Hollandse Rading, een wandeling van bijna 14 km, die we eventueel iets korter konden maken als we een lus weglieten. De wandeling startte in het Baarnse bos met veel oude bomen, een landgoed in de Engelse landschapsstijl en met een kilometerlange berceau. In de buurt van paleis Soestdijk was het erg druk en moet je, volgens ons te lang, naast een erg drukke weg lopen. Daarna kwamen we bij een mooi heidegebied en vervolgden onze weg naar Lage Vuursche. Het was mooi weer en ondanks dat het februari was konden we nog maar net een plekje vinden op een terras voor een kopje koffie. We vervolgden onze weg naar Hollandse Rading door het bos en niemand koos voor de kortere route.

In april startten we de wandeling in Abcoude en liepen een deel van het Liniepad. Langs dit pad konden we overal genieten van de lente. We zagen vogels op nesten, allerlei voorjaarsbloeiërs en ook veel mensen op de fiets. We passeerden

de Oostzijdse molen en dronken koffie met gebak bij Fort Nigtevecht. Om het fort raakten we het pad een beetje kwijt, maar na wat geklauter of gebuk vonden we de weg weer terug. Aan het eind maakten we een wandeling rondom fort Abcoude dat wegens restauratie is gesloten.

Beide wandelingen waren heel geslaagd, wil je een keer meewandelen, neem dan met ons contact op via

wandelgroep@ivnvechtplassen.nl

Vogelwerkgroep

We hadden 3 mei een mooie luisterexcursie in Tienhoven. Er waren 17 aanmeldingen, waarvan we 4 deelnemers moesten weigeren. We hebben heel veel vogels gehoord, zo'n 30 soorten, waaronder de Snor en de Woudaap

We kregen positieve feedback, mensen gingen blij weer naar huis. En wij ook 😊

Annemieke en Lolke

De werkgroepen in het Vecht en Plassengebied

Paddenstoelenwerkgroep

Contactpersoon:

Hanni Meulemans

Email: paddenstoelen@ivnvechtplassen.nl

In het najaar iedere vrijdagochtend op paddenstoelenjacht

Jeugdwerkgroep en scharrelkids

Contactpersoon: Marijke Zoetelief

Email: jeugd@ivnvechtplassen.nl

Werkgroep Commelinhof

Contactpersoon: Minke Schröder-Baron

Email: commelinhof@ivnvechtplassen.nl

Gehele jaar iedere vrijdagochtend open voor onderhoud.

Voor het publiek op zondagmiddag van half februari tot half mei open.

Adres: Park Vechtenstein, Maarssen

Waterwerkgroep

Contactpersoon: Marijke Zoetelief

Email: water@ivnvechtplassen.nl

Vleermuizenwerkgroep

Contactpersoon: Hettie Luijten

Email: vleermuizen@ivnvechtplassen.nl

Wandelingenwerkgroep

Contactpersoon: Willemien Valewink

Email: wandelgroep@ivnvechtplassen.nl

Werkgroep excursies

Contactpersoon: Secretariaat

Email: excursies@ivnvechtplassen.nl

Aanvraag excursies: Secretariaat

Email: secretariaat@ivnvechtplassen.nl

Vogelwerkgroep

Contactpersonen: Annemieke Bron/Lolke stelwagen

Email: vogels@ivnvechtplassen.nl

Werkgroep Stadsnatuur

Contactpersoon: Titia Kan-Boot

Email: stadsnatuur@ivnutrecht.nl

Werkgroep Geopark

Contactpersoon: Jan van Schooten

Email: geopark@ivnvechtplassen.nl

Werkgroep de natuur in huis koffer

Contactpersoon: Barbara Panhuijzen

Email: natuurkoffer@ivnvechtplassen.nl

Het bestuur

Voorzitter: Hans van Loenhoud

Email: voorzitter@ivnvechtplassen.nl

Secretaris: Vacature

Email: secretariaat@ivnvechtplassen.nl

Penningmeester: Terenia de Reus

Email: penningmeester@ivnvechtplassen.nl

Bankrekening: Triodosbank

NL28 TRIO 0788 8854 99 t.n.v.

IVN afd. Vecht en Plassengebied

Bestuursleden: Kees Goossen, Anneke Nusselder

Contactpersonen vanuit het bestuur naar de werkgroepen

Hans: stadsnatuur, regio, Leidsche Rijn

Vacature: NGO, vogel en vleermuis, activiteiten, wandelwerkgroep

Terenia: paddenstoelen, Commelinhof

Anneke: jeugd en water, vertrouwenspersoon, communicatie, activiteiten

Kees: natuurcursus, regio, communicatie, activiteiten

Vertrouwenspersoon

Tineke Schermerhorn

Haar emailadres is

vertrouwenspersoon@ivnvechtplassen.nl

Nog wat werkgroepen

Werkgroep communicatie

Contactpersonen

De Bres: Jan van Schooten

Email: debres@ivnvechtplassen.nl

PR en communicatie: Anne-Marie

Beekman, Truus Lefeber, Kees

Goossen, Gwenda de Haan

Email:

communicatie@ivnvechtplassen.nl

Website: Anne-Marie Beekman,

Kees Goossen

Email: webmaster@ivnvechtplassen.nl

Social media: Gwenda de Haan

Email: social@ivnvechtplassen.nl

Cursuswerkgroepen

Werkgroep natuurcursus

Contactpersoon: Kees Goossen

Email: natuurcursus@ivnvechtplassen.nl

Werkgroep Stadsnatuur

Contactpersoon: Joke van der Ham

Email: stadsnatuur@ivnutrecht.nl

Werkgroep

Natuurgidsenopleiding

Contactpersoon: Joop Bouwman

Email: natuurgidsenopleiding@ivnvechtplassen.nl

Werkgroep moestuinieren

Contactpersoon: Richard Tukker

Email: moestuiniieren@ivnvechtplassen.nl

Van de ledenadministratie

Beste mede IVN-ers,
Sinds de vorige Bres zijn er geen mutaties in de ledenadministratie.

Eugenie Weenink

Ledenadministratie@ivnvechtplassen.nl

Belangrijke data

12 augustus Thijssedag voor actieve leden en hun partners

Excursie rugzak en vlag

De volgende personen hebben een excursie rugzak en vlag.

Hanni Meulemans, Titia Kan-Boot, Hettie Luijten, Marijke Zoetelief, Jan van Schooten en Ineke van Werven.

Online media afdeling:

www.ivn.nl/vecht-en-plassengebied

www.facebook.com/ivnvechtplassen

<https://www.facebook.com/groups/292630307552505>

Stadsnatuur Utrecht:

www.ivn.nl/ivnstadutrecht

www.facebook.com/groups/ivnstadutrecht

www.instagram.com/ivnstadutrecht

www.twitter.com/ivnstadutrecht

Etentje op de Commelinhof

1 juli is er in de Commelinhof een etentje georganiseerd voor de IVNers, die ons hebben geholpen met de bezetting van de zondagmiddagen voor de bezoekers.

